

II.

Bond van Kiesvereenigingen op Christelijk-Historischen Grondslag

in de provincie Friesland.

(Opgericht 24 Maart 1898).

Het **program van beginselen** luidt aldus:

Artikel 1.

De Bond van Kiesvereenigingen op Christelijk-Historischen Grondslag verwerpt naar eisch der Heilige Schrift de onder de werking der Revolutie-beginselen in ons staatsleven ingedrongen neutraliteit; en tracht langs wettigen weg mede te werken tot hervorming onzer staatsinstellingen overeenkomstig de Christelijk-Historische beginselen.

Art. 2.

De Nederlandsche natie is volgens haren oorsprong, hare historie en haar karakter eene gedoopte, protestantsche, hervormde natie.

Dit christelijk, protestantsch, hervormd karakter der natie behoort te worden geëerbiedigd en gehandhaafd.

Het behoud van dit eigenaardig karakter der natie is de waarborg van gewetens- en godsdienstvrijheid.

Art. 3.

God is de bron van het soevereine gezag, die alle macht heeft verordend en aan wien zij rechtstreeks onderworpen is.

De bron van het gezag ligt alzoo niet in het volk en evenmin in de Kerk.

De regel, waarnaar het gezag moet worden uitgeoefend is de Heilige Schrift als hoogste openbaring van Gods wil.

Art. 4.

De Overheid is Gods dienaar en, wat de volvoering harer taak betreft, in beginsel alleen verantwoordelijk aan God.

Zij is mitsdien niet orgaan des volks, noch der volksvertegenwoordiging.

Art. 5.

De Overheid, bij wie alleen de regeermacht berust, oefent haar gezag uit ten goede van en daarom in overleg met het volk.

Art. 6.

Dit gemeen overleg worde zóó geregeld, dat de verschillende belangen van het volk, voor welke de Overheid te waken heeft, naar eisch behartigd worden.

Hiertoe is eene politieke vertegenwoordiging der individuen onvoldoende en eene corporatieve vertegenwoordiging der belangen noodzakelijk.

Art. 7.

De soevereiniteit van het huis van Oranje is onder de leiding Gods in onze historie geworteld en blijve geëerbiedigd.

Art. 8.

De Kerk worde door de Overheid erkend als eene goddelijke instelling, die in haar ontstaan en bestaan onafhankelijk is van den Staat.

De Overheid behoort de Kerk in haar optreden overeenkomstig de Heilige Schrift te beschermen en bij het vervullen van de haar in de Schrift aangewezen roeping te eerbiedigen.

De Overheid heeft de waarheid, welke de Kerk belijdt, op haar eigen terrein naar eigen oordeel toe te passen.

Art. 9.

Het lager onderwijs behoort tot de taak der ouders of hunner plaatsvervangers.

De Overheid is gerechtigd en gehouden, waarborgen te stellen, dat het onderwijs op de scholen intellectueel en practisch voldoende zij.

Daarbij worde zooveel mogelijk rekening gehouden met het verschillend belang van de onderscheidene kringen van het volksleven tot welke de kinderen behooren.

De Overheid ondersteune, wanneer de noodzakelijkheid hiervan blijken mocht, althans geen scholen, waar iets geleerd wordt in strijd met de goede zeden en het wettig gezag der Overheid.

De bloei van het hooger onderwijs behoort van Overheidswege krachtig te worden bevorderd.

Art. 10.

Van de Overheid, die het zwaard niet te vergeefs draagt, ga door eene onafhankelijke rechtspraak, die gemakkelijk en spoedig voor een iegelijk te verkrijgen zij, beslissing uit in burgerlijke en administratieve ge-

schillen; kome vonnis tegen een iegelijk, die zich vergrijpt aan de wet; volge voltrekking van straf tot herstel der geschonden gerechtigheid.

Art. 11.

Op de Overheid rust de plicht, te waken voor de openbare zedelijkheid en de openbare gezondheid.

Zij were van het terrein des openbaren levens alles, wat in strijd is met den duidelijken wil Gods.

Zij neme maatregelen voor het behoud der volksgezondheid.

Art. 12.

Bij het financiëel beheer van den Staat worde op ernstige wijze de zuinigheid betracht.

Het evenwicht tusschen ontvangsten en uitgaven worde gezocht in beperking van Staatsbemoeiing.

Waar Staatsbemoeiing onvermijdelijk is, worde zoo min mogelijk van bezoldigde ambtenaren, zooveel mogelijk van eene van Overheidswege geregelde medewerking der ingezetenen gebruik gemaakt.

Bij de regeling der belastingen worde het beginsel der rechtvaardigheid betracht, ook daarin, dat rekening worde gehouden met de draagkracht der verschillende standen en kringen des volks.

Art. 13.

De verzorging der armen blijve voor rekening der Kerk.

Het pauperisme worde door de Overheid bestreden niet door overname van de taak der kerkelijke barmhartigheid, maar door toepassing van het beginsel der maatschappelijke rechtvaardigheid.

Art. 14.

De Overheid wijde hare bijzondere aandacht aan de sociale nooden; verwijdere uit de wetgeving alles, wat deze nooden bestendigt of verergert; en trede leidend op tot wegneming daarvan met eerbiediging van geldig gevestigde rechten.

Art. 15.

In onze koloniën behoort eene onbaatzuchtige staatkunde te worden gevolgd met nauwgezette inachtneming van het zedelijk en stoffelijk belang der inlandsche bevolking.

Met eerbiediging van het protestantsch beginsel van godsdienstvrijheid zij onze Regeering zich bewust van hare roeping als Christelijke Overheid tegenover het Heidendom en het Mohammedanisme.

De Overheid wake, dat de eene zending, bepaaldelijk de Roomsche, niet verstorend ingrijpe in den arbeid der andere.

Art. 16.

Onze weerbaarheid mag ter handhaving van onze nationale zelfstandigheid niet worden verzwakt en moet hare kracht bovenal zoeken in het moreel van den soldaat.

Hoewel de Bond tot heden slechts in de provincie Friesland werkt, bedoelt hij niet, daarmee uit te spreken, dat ook in de toekomst zijn optreden tot die provincie beperkt zou moeten blijven.

In Friesland zelf zijn op één na alle districten in het provinciaal Bestuur vertegenwoordigd.

Door zijn programma en zijn organisatie neemt de Bond een zelfstandige plaats in onder de politieke partijen.

In het orgaan „de Gereformeerde Kerk” gaf Mr. Schokking een korte toelichting van het programma.

Hoewel geen officieel orgaan, staat het weekblad *de Banier* (uitgave firma S. Brandenburgh te Workum) tot den Bond in nauwe betrekking.

Samenstelling van het Bestuur:

Mr. J. Schokking te Koudum, *Voorz.*

Ds. G. H. Wagenaar te Leeuwarden, *Secret.*
